PSİKOLOGLARIN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Ülkemizde yaklaşık olarak 150.000 psikolog bulunmaktadır ve her yıl üniversitelerden 13.000'e yakın psikolog mezun olup bu sayıya eklenmektedir. Bu durum gittikçe psikolog işsizliğini arttırmakta, eğitim ve meslek standartlarının düşmesine sebep olmaktadır. Aynı zamanda psikologların denetimsiz ve güvencesiz çalışmasına sebep olmaktadır. Hizmet alanlar açısından da büyük sorunların ortaya çıkma ihtimalini arttırmaktadır.

Sorunlar

1. Ülkemizde psikologların mesleki faaliyetlerini düzenleyen **bir kanun bulunmuyor**. Bu durum, psikologların mesleki hakları ve toplumun ruh sağlığı hizmetlerine erişimi açısından bazı sorunlara yol açıyor. Psikolog Meslek Kanunu, psikologların mesleki haklarının korunması, toplumun ruh sağlığı hizmetlerine erişiminin iyileştirilmesi, mesleki standartların yükseltilmesi ve denetimi açısından büyük önem taşıyor. Meslek kanunumuz ve meslek odamız olmadığı için ticari faaliyetlerimizde muhtelif (esnaf, berber, şoförler odası gibi) odalara üye olmamıza ve mesleğin kalitesinin düşmesine sebep olmaktadır. **Psikologların mesleki tanım ve faaliyetleri**, 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun gibi **genel sağlık mevzuatları ve bakanlıklardaki çeşitli yönetmelikler çerçevesinde yürütülüyor**. Bu durum, psikologların özgün mesleki ihtiyaçlarını yeterince karşılayamamaktadır.
2. Psikoloji bölümlerine öğrenci alımında **baraj ve kontenjan sınırı uygulanmıyor**. Her sene psikoloji bölümlerine 13.000 alım olmasına ve bir o kadar da mezun vermesine sebep olmaktadır. Bu durum işsizliğin artmasına, denetimin yapılamamasına, eğitim kalitesinin ve mesleki standartların düşmesine sebep olmaktadır.
3. 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanunda sağlık meslek mensubu meslekler (diyetisyen, fizyoterapist, podolog gibi) lisans/ön lisans mezuniyeti ile tanımlanırken **bunun tek istisnası yüksek lisans mezuniyeti ile anılan "klinik psikolog" tanımıdır.** Bu durum kamuda çalışan psikologların fiili hizmet zammından **mahrum kalmalarına**; serbest çalışmak isteyen ancak klinik psikolog olmayan **psikologların resmi olarak çalışamamasına** ve işsizlikten kurtulmak için **denetimsiz çalışmalarına** sebep olmaktadır. Kanunun yarattığı bu durum vakıf üniversitelerinde **klinik psikoloji yüksek lisans eğitim ücretlerinin 1.500.000 TL'ye** yaklaşmasına sebep olmuştur. Aynı zamanda **klinik psikolog olanların oranının psikologların yaklaşık %10'u kadar** olduğunu ve bunların büyük çoğunluğunun büyük şehirlerde kümelendiğini düşündüğümüzde vatandaşın psikolojik hizmetlere erişimi zorlaşmaktadır.

Türk Psikologlar Derneği Genel Merkezi

Fethiye Sok. 5/1 GOP Çankaya 06680 Ankara
Bilgi için: bilgi@psikolog.org.tr
Telefon: +90 (312) 425 67 65 Belgegeçer: +90 (312) 417 40 59
www.psikolog.org.tr Kütük No: 06-019-051
+90 (312) 425 67 65
Türk Psikologlar Derneği kamu yararına çalışan dernek statüsünü haizdir.

4. 1219 sayılı **kanunda "psikolog" tanımının yer almaması** sebebiyle kamuda görev alan **psikologlar yıpranma hakkından ve fiili hizmet zammından faydalanamamaktadır.** (Diyetisyen,fizyoterapist ve dil konuşma terapisti başta olmak üzere birçok lisans ve ön lisans mezunu sağlık çalışanına bu yıpranma hakkı verilmiştir.)
5. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığında psikologlar farklı istihdam modelleri ile çalıştırılmakta fakat aynı işi yapmaktadır. Bu durum iş doyumu ve performansı etkilemekte adaletli çalışma düzenini engellemektedir. Örneğin işçi kadrosunda 4-D li olarak çalışanlar, memur olarak çalışanlar ve sözleşmeli personel olarak çalışanlar **aynı iş yerinde aynı işleri yapmakta ancak farklı maaş ve özlük haklarına sahip konumdadırlar.**
6. Kamuda çalışan psikologların üst öğrenim(yüksek lisans,doktora) yapmaları halinde **tayin (il dışı, il içi) atama hakları bulunmamaktadır.**
7. Gençlik ve Spor Bakanlığında çalışan psikologların bir kısmı sağlık hizmetleri sınıfında yer almadığından özlük hakları ve ek göstergeler bakımından mağduriyet yaşamaktadır.
8. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığında görev alan psikologlardan **yalnızca yatılı kuruluşta görevli olanlar sosyal hizmet tazminatı alabilmektedir.** Gündüzlü kuruluşta çalışan psikologların hizmet grupları ve çalışma alanları düşünüldüğünde yatılı kuruluşta görev alan psikologlarla çalışma grupları ve yıpranmaları bakımından aynı oldukları görülecektir.
9. Kamuda özellikle Emniyet, Adalet ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığında görev alan psikologların ek görevlendirmeler nedeniyle mesai saatleri sonrası göreve çağrılmaları söz konusu olmakta ancak **bu görevlendirmelere ilişkin herhangi bir icap ücreti ödenmemektedir.**
10. MEB'e bağlı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon merkezleri yönetmeliğinde Madde 6/d bendinde "Psikolog veya Rehber Öğretmen" ifadesi ve Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği Madde 7/6 'da "Rehber Öğretmen veya Psikolog" ifadelerinin geçerek iki farklı meslek alanı birbirinin alternatifi veya ikamesi olarak gösterilmektedir. Bu durum iki farklı meslek alanının temel, özel eğitimde ve özel eğitim ve rehabilitasyon alanında istihdamını güçleştirmekte, öğrencilerin ve özel eğitim alan engelli bireyin ve ailelerinin daha da dezavantajlı duruma düşmesine neden olmaktadır. Ayrıca iki meslek alanı personelinin de ilgili eğitim kurumu ve rehabilitasyon merkezi yöneticileri tarafından **çok düşük ücretle neredeyse asgari ücretle çalışmalarına sebep olmaktadır.**
11. Sağlık Bakanlığına bağlı neredeyse tüm kamu hastanelerinde psikiyatri, nöroloji poliklinikleri ve servislerinde, kurullarda Psikolog kadrosu varken ve hastane sisteminin önemli bir personeliyken, Özel Hastaneler Yönetmeliğinin önceki revizyonlarında zorunlu personel olarak bulunan psikolog, mevcut yönetmelikte **Asgari Bulunması Gereken Personel arasında bulunmamaktadır.**
12. Sağlık Bakanlığı Özel Diyaliz Merkezleri Yöentmeliğinin önceki revizyonlarındaki **Faaliyet İznine Esas Personel arasında bulunan Psikolog mevcut yönetmelikte bulunmamaktadır.**

Haftada birkaç gün diyaliz merkezine gelen kronik hastalar, uzun süren tedaviler ve diğer hastaların zorlu süreçlerine tanık olmaları nedeniyle büyük psikolojik zorluklar yaşamaktadır. Merkezlerde psikolog bulunmaması ve bireysel görüşmelerin olmaması, hastaların ruh sağlığı ihtiyaçlarını karşılamalarını ve iyilik hallerini sürdürmelerini zorlaştırmaktadır.

13. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliğinde "Meslek Personeli" arasında bulunan **Psikoloğun merkezde kendi adıyla zorunlu olmadığı**, diğer meslek personeliyle bu zorunluluğu paylaştığı bilinmektedir. Yine hizmet verilecek tüm engel gruplarında da **zorunlu personel olarak bulunmamaktadır**. Bu merkezlerde yaşayan engelli bireyler gün boyu diğer engelli bireylerle birlikte yaşamaktadır ve bu merkezler daimi yaşam yeridir. Burada hastalık, kayıp, ölüm gibi pek çok sürece tanık olmakta ve ebeveyn veya ailelerinden ayrılarak burada kalmaktadırlar. Bu durum, psikolojik destek ihtiyacını artırmaktadır.

Çözüm Önerileri

1. **"Psikolog Meslek Kanunu" yasalaşarak** psikolog unvanının ve mesleki faaliyetlerinin net bir şekilde tanımlanmasını ve bakanlıklardaki (Sağlık, Aile ve Sosyal Hizmetler, Milli Eğitim ve diğer) psikologun bulunduğu ve görev tanımının yapıldığı yönetmeliklerde, çıkacak olan meslek kanununa uygun olacak şekilde yeniden düzenlenmesini sağlamak.
2. YÖK tarafından **psikoloji bölümlerine baraj ve kontenjan sınırı getirilerek** eğitim, mezun ve hizmet kalitesinin arttırılmasını sağlamak. (Hukuk, tıp, öğretmenlik lisans alanlarına baraj ve sınırlama getirilmesi gibi)
3. 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanunda **"psikolog" tanımının eklenmesini** sağlamak. Sağlık Bakanlığı tarafından 1219 sayılı kanunda yer alan **"psikolojinin tıbbi uygulamaları" eğitiminin aktifleştirilmesi ve yaygınlaştırılmasıyla mevcut veya yeni mezun olacak** psikologların bu eğitimi almasını sağlamak. Böylece psikologların **belediyelerden değil de bakanlıkça ruhsatlandırılmış** ve denetime tabi şekilde çalışmalarının önünün açılmasını sağlamak. **Kamuda ve özelde en az 10 sene çalışan psikologların bakanlıkça ruhsatlandırılması** ve serbest çalışma hakkına kavuşmasını sağlamak.
4. Fiili hizmet zammı ve yıpranma tazminatından tüm psikologların faydalanması sağlanmalı ve yılda en az 90 gün yıpranma tazminatı verilmelidir.
5. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığında tüm psikologların özlük hakları ve istihdam modelleri eşitlenmeli, aradaki farklılıklar kaldırılmalı ve güvenceli istihdam modeli ile 657-4.A olarak çalışmaları sağlanmalıdır.
6. Kurum fark etmeksizin tüm kamu kurumlarında yüksek lisans ve doktora eğitimine devam eden psikologlara esnek çalışma dahil olmak üzere tayin hakkını da içeren kolaylıklar sağlanmalı kamu personelinin **kariyer süreçleri desteklenmelidir.**

7. Gençlik ve Spor Bakanlığında görev alan **psikologların ünvan ve hizmet sınıfının** diğer bakanlıklarda olduğu gibi **"psikolog" ve "sağlık hizmetleri" olarak değiştirilmesi sağlanmalıdır.**
8. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığında görev alan tüm **psikologlara kuruluş fark etmeksizin yatılı kuruluş tazminatı ödenmelidir.**
9. Mesai sonrası göreve çağrılması söz konusu olan ve bu konuda resmi bir göreve davet edilen **psikologlara "icap" nöbeti ücreti ödenmelidir.**
10. MEB'e bağlı iki Yönetmelikte **"Psikolog veya rehber öğretmen", "Rehber öğretmen veya psikolog" maddesinin iki farklı meslek personelinin ayrı ayrı zorunlu olması** yönünde değiştirilmesi öğrenci, engelli birey, veli ve meslek elemanları yararına olacaktır. Ayrıca tüm özel eğitim kurumlarındaki psikolog ve eğitim personellerinin bordrolarının kamuda çalışan emsalleri ölçüsünde olmasının sağlanması; bakanlık ve ilgili il müdürlükleri kontrolünde kurum ödemeleri sağlanmalıdır.
11. Özel Hastaneler yönetmeliğinde **Asgari Bulunması Gereken Personel listesine Psikologların eklenmesi sağlanmalıdır.**
12. Özel Diyaliz Merkezleri Yönetmeliğindeki Madde 22 **Faaliyet İznine Tabi Personel arasına Psikologların eklenmesi sağlanmalıdır.**
13. İlgili yönetmelikte, o merkezlerde yaşayan tüm engel gruplarındaki engelli bireylerin refahı, yaşama sevinci, ruh sağlığı hastalıklarıyla baş edebilmesi, intihar riskinin önlenmesi, meslek ve bakım personelinin iş doyumu için **Psikoloğun Meslek Personelleri içinde olmakla birlikte merkez açılışı ve tüm engel hizmet grupları için zorunlu personel arasında olması sağlanmalıdır.**

ÖZET

Ülkemizde psikologların karşılaştığı sorunlar, mesleki yasa eksikliği, eğitim standartlarındaki düşüklük, istihdam sorunları ve özlük haklarındaki eşitsizlikler gibi çeşitli alanlarda yoğunlaşmaktadır; bu sorunların çözümü için "Psikolog Meslek Kanunu"nun yasalaşması, eğitimde kontenjan ve baraj uygulamalarının getirilmesi, 1219 sayılı kanunda "psikolog" tanımının eklenmesi, tüm psikologların fiili hizmet zammından faydalanması, istihdam modellerinin eşitlenmesi, kariyer gelişimlerinin desteklenmesi ve yönetmeliklerde gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir ki böylece hem psikologların mesleki hakları korunsun hem de toplumun ruh sağlığı hizmetlerine erişimi iyileştirilsin.